

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

СӨ бастыкы Ил Дархана Е.А. Борисов үбүлүөүгэр

БИИР ДОЙДУЛААХПЫТЫН ЭБЭРДЭЛЭЭТИБИТ

Атырдьах ыйын 16 күнэ Чурапчы дьонугар улахан үөрүүлээх, өрө көтөҕүллүүлээх күн буолла. Бу күн биһиги Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастыкы Ил Дарханынан үлэлээбит биир дойдулаахпытын Егор Афанасьевич Борисовы үбүлүөйдээх 65 сааһынан бүттүүн улууһунан эбэрдэлиин, уруйдуу-айхаллыы көрүстүбүт!

Маҕаһы алааһыгар сарсыардааттан сахалыы танныбыт кэрэ анаардар ыалдьыттары итии чэйинэн, саламааттаах алааһынан айах туттулар. Григорий Турантаев Егор Борисовка анаабыт хаартысканан быыстапкага, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын быыстапка-дьаарбанката, оскуола баһаара, хорчуолла, оҕолору саататар аттракционнар тэрилиннилэр. Егор Афанасьевич үлэлээбит сылларыгар ханнык хайысхалары сайыннарбытыгар тырбыран, «Тыа сирэ – сайдыы төрдө» дьин форум өрөспүүбүлүкэ араас муннуктарыттан кыттааччылары түмтэ.

Егор Афанасьевичи эбэрдэлиир үөрүүлээх чааска дьон-сэргэ тобуоруһа муһунна. Мустубут дьон Егор Афанасьевич кэргэнинэн Прасковья Петровнаһын сизтиһэн кирибиттэригэр, бука бары сүһүөхтэригэр туран, дохсун ытыс тыаһынан, «ураа!» хаһыынан көрүстэ. СӨ Култууратын туйгуна Валентина Дмитриевна Пинигина икки кырачаан оҕо арыалдыттаах кириэн, Егор Афанасьевичка уонна Прасковья Петровнага алгыс тылын анаата. Бастаһынан эбэрдэ тылы улуус баһылыгынан эбэрдэһинэһин толорсоччу **Алексей Ноговицын** эттэ. Кини: «Биһиги өрүү эйиһинэн киэн туттабыт, эн биэрбит биллиин-көрүүн баайуопут үөрэтиин-такайыын инники үлэбиги-хамнаһыбыгар туһалаах буолар», - дьитэ. Оттон улуус дьоктааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ **Афанасий Захаров**: «Биһиги, чурапчылар, үүнүөхпүт-сайдыахпыт, түмсүөхпүт, биһиги инникибит кэскиллээх, инникилээх буолуо дьин эрэннэрэбит. Эн үлэлээбит үлэн-хамнаһын өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр инэн, иннибит диэки угуйар, салайар», - дьин эттэ. Салгы Чурапчы улууһун нэһиликтэрин ааттарыттан Егор Афанасьевич төрүттэрин сириттэн – Төлөй нэһилигиттэн баһылык **Игорь Николаев** эбэрдэлээтэ.

«Тыа сирэ – сайдыы төрдө» өрөспүүбүлүкэтээби форуму илээн-сабалаан ыппыт, тэрийбит Саха Өрөспүүбүлүкэтин Тыа хаһаайыстыбатын министирэ **Александр Атласов** бэйэтин эбэрдэ тылыгар: «Бу күнүргэ Егор Афанасьевич үбүлүөүгэр анаммыт албах тэрээһиннэр буола тураллар. Бэһэнэ, иллэрээ күн 22-с норуоттар икки ардыларынаабы научнай-практической кэмпиризмсийэ ытылына Манна 150 киһи кытына, 26 регионтан, ону таһынан аан дойду 9 муннугуттан учуонайдар кэлэн кытынылар. Бу түмүгүнэн тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах научнай-методическай ыйыннык тахсыахтаах. Оттон

бүгүн бу форуму ытыа кэлэн турабыт. Салгы кэлэр нэһиликэ Хаһалас улууһун Хачыкаат нэһилиэгэр «День поля» өрөспүүбүлүкэтээби тэрээһин буолуоҕа. Егор Афанасьевич үрдүк салалтага үлэлиир кэмпиттэн тыа хаһаайыстыбатыгар улахан болгомтону ылан кэлибит. Инникитин даһаны Москвага тийдэхпитинэ, өйөөн, тыа хаһаайыстыбатын сохуоннара, нормативнай-правовой аакталар ылылалларыгар көмөлөһүүн дьин эрэнэбин», - дьитэ.

Өрөспүүбүлүкэтээби форум кыттыылаахтарын, улуустар баһылыктарын аатыттан эбэрдэ тылы Таатта улууһун баһылыга **Михаил Соров** эттэ. Кини Егор Афанасьевич чөл олоххо, успуорка, тыа сирин сайдыытыгар, тыа хаһаайыстыбатыгар сүткэн кылааты киллэрбитин бэлиэтээн туран: «2003-2013 сылларга эйигин кытта Бырабыыталыстыбага бииргэ үлэлээбит дьоллоохпун. Ити үлэлиир сылларбар эн ханнык бабарар кыһалҕаны төрдүттэн көрөн, систизмэлээхтик быһаараргынан уратылааххын, хас биирдии киһи кыһалҕатын кыһалҕа оносторгун бэлиэти көрөрөтүм. Эн федеральнай салайааччылар мунньахтарыгар өрөспүүбүлүкэ болтуруоһун оруннаахтык, ылыннардылаахтык кэпсэтэһин, биһиги син-биир илиибитигэр тутардаах, барыстаах хаалар этибит», - дьин аһынна.

Дьоксуускайга олорор чурапчылар түмсүүлэрин уонна «Сахатранснефтегаас» салайааччыта **Иван Макаров**: «Опера уонна балет тыйаатырыгар, Бырабыыталыстыба саалатыгар бэрт элбэх киһи тыл эттэ. Егор Афанасьевич Бырабыыталыстыбага кэлиэбиттэн, 16 сыл устата туох үлэ барбытын истэ олорон, биһиги биир дойдулаахпыт, киэн туттар киһибит элбэх да үлэни онорбут эбит дьин киһи сөбөр. Холубур, биһиги манна үксүн тыа сиригэр, сүһү-ас өттүгэр өнөлөөбүтү туһунан кэпсэтэр буоллахпыттына, анараа бырамысыланнастан сабалаан доруобуйа харыстабылыгар, уо да тийэ кэпсэтилэр. Онно барытыгар Егор Афанасьевич быһаччы өнөлөөбүн, биир киһи дьылҕатыгар сүрдээх элбэһи онорбут эбит дьин сыаналыыһын», - дьин бэлиэтээтэ.

2002-2008 сыллардаахха Чурапчы улууһун дьаһалтатыгар салайааччыларынан үлэлээбит **Иннокентий Аммосов, Альбина Поисеева, Григорий Смирников, Николай Петров** ол кэмнээһи үлэни-хамнаһы ахтан-санаан аастылар, Егор Афанасьевичка махтанчылар.

Егор Афанасьевич Новосибирскайга бииргэ үөрэммит чугас доботоро **Владимир Филатов, Александр Моисеев** кэлэн истин тылларын анаатылар. Кинилэр манна айаннаан кэлэн иһэн, нэһиликтэр наһаа да сайдыылаахтар эбит дьин сөхлүттэрин, дойдутун дьонно Егор Афанасьевичи үрдүктүк туталларын, эйбэстэрин-элэккэйдэрин

астына бэлиэтээтилэр.

Маны таһынан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэн судаарыстыбаннай Мунньаһын Тыа хаһаайыстыбатын Сис кэмтиэтин бэрэссэдээтэлэ **Андрей Находкин**, Чурапчы улууһун үөрэх эйгэтин үлэһиттэрэ эбэрдэлээтилэр. Чурапчытаагы судаарыстыбаннай физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн ректора **Иннокентий Готовцев** Егор Афанасьевич үнүстүүт матырыйаалынай-техническай баазата хаһыырыгар, ыччаттар, учуонайдар таһымнара үрдүүрүгэр, наука уонна үрдүк маастарыстыба сайдыытыгар үлэтин, көмөтүн иһин «Чурапчытаагы физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн бочуоттаах профессора» ааты туттарда.

Түмүкэ **Егор Афанасьевич Борисов**: «Хаһан даһаны төрөөбүт күммүн манньк улаханньк бэлиэти илигим. Сыл ааһы Төлөйбөр чугас доботорбун, табаарыстарбын кытта биччүмнүк бэлиэтээн, күсү-уох ылан барарым. Быйыл Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен Сергеевич Николаев үбүлүөйүн дьин дьаһал таһааран, бу аан бастаһыбын киэнник бэлиэти турабын. Наһаа үөрдүм, бэһэнэ, бүгүн эбэрдэ бөҕө.

65 саас дьин олоһу ырыкалаан көрөр саас эбит. Бу күнүргэ элбэһи ырыналаан көрдүм, толкуйдаатым. Чурапчым бусуругар-быылыгар улаатан, салгы дойдум дьонун, доботорум өйөбүлүнэн, төрөппүттэриим итиилэринэн бу олохпун сиргэ-буорга тэпсибэккэ, норуотум туһугар сулууспалаан, биир киһи олоһун олорон кэллим дьин түмүкэ кэллим. Билигин даһаны дьоммор-сэргэбэр туһаны аҕалар кыахтаах эбилин дьин, Москва куоракка тийээн үлэлээн-хамсаан эрэбин. Ол үлэбин кэнники бэйэбит билээн-көрөн иһиэххит.

Мин норуотум дьулуурдаах, тулуурдаах, инникини өтө көрөр, култууратын, үгэстэрин тутуһан баран иһэригэн, онтон ордук дьол, онтон ордук өрөгөй, кыайыы суох дьин саныбын. Саха норуота бу тыйыс тымныыга опорон, туохтан да толлубакка, чачы баар ыарахаттары, атын омукка көстүбэт ыарахаттары туоруурга, бу олоххо үчүгэйдик олорорго талаһарыттан, ол санаага күһүрүн иһэригэн уонна билигин биһиги ытар политикабытын баһынан, сайдыыга баран иһэригэн астынабын.

Биһиги норуоттук төһө да аһыаһын иһин, кэскиллээх. Биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр доруобуйа харыстабытын ыллахха, быары-бүөрү көһөрөр буоллулар, сүрээ көһөрөөрү оностоллор. Аан дойдуга оннук санаалаах омук ханна баарый? Биһиги учуонайдарбыт анаардас тыа хаһаайыстыбатынан эрэ дьарыктамматтар, космоһынан, нано-технологиянан дьарыктаналлар. Успуорду ытыахха, атын омуктар олимпиадага талаһаллар, оттон биһиги элбэх олимпийскай мэтээллээхпит. Ама манньк норуоту кытта хайа салайааччы үлэлээбэт буолуоҕай? Үлэлиир...

Мин биригэнэн дьоллоохпун. Чурапчы курдук сиргэ төрөөбүтүттэн, ийэм-аҕам этиилэрин ылыһан, үөрөппит учууталларым миэхэ биэрбит билиилэригэр, бииргэ үөскээбит үлээннээхтэриим этиилэригэр тырбыран үлэлиир-хамсылы сүлүбэрбиттэн. Миһин бу сыллар тухары өрөспүүбүлүкэ салайааччыта буолбутум кэннэ «киһибит улаатта, тойон буолла» дьин ыһыктан кэбиспэккэ, атынныраабакка, бэйэбитигэр чугаһатан илдэ сылдьыбыккытыгар, тэйиппэтэххититтэн, куруутун сүрэххитигэр чугастык тулпуккутугар, эһиэхэ махтанабын!

Новосибирскайга үөрэммит табаарыстарым кэлистилэр. Ити – миһин киһи гыммыт дьон. Чурапчыттан эмискэ Новосибирскайга нууччалыы билбэт уол тийбитин, сизэ сылдьан үөрөппит, киһи гыммыт дьонум. Кинилэр айаннаан кэлэн иһэн, сана тутуулар баран иһэллэрин, кыра дэриэбинэлэр сабыллыбаха төттөрүтүн сайдыыга баран иһэллэрин бэлиэти көрдүлэр. Онон мин дьонум иннэн-толлон турбакка, инники дьини даһайан иһэригиттэн олуһун үөрэбин.

Махтал буоллун, уруй-айхал буоллун эһиэхэ, үлэбит-хамнаһыт ситиһиллээх буоллун! - дьин бэйэтин санаатын эплитигэр, дойдутун дьонно утары дохсун ытыс тыаһын бэһэхтээтилэр.

Бу үөрүүлээх чааһы сүһүөхпүтүгэр туран, Чурапчы гиймин «Ол мин дойдум – Чурапчыны» бары бииргэ ыллаан түмүктээтибит.

Елена МАКАРИНСКАЯ,
Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ хаартыскаба түһэриилэрэ.

СӨ бастагы Ил Дархана Е.А. Борисов үбүлүөйүгэр

МУНУТУУР КЫАЙЫЫЛААХ -- ПЕТР СТАРОСТИН!

Егор Борисов 65 сааһыгар аналлаах "Кыдаала ооньнуулар" күрэхтэни кыайыылаахтара билинилэр. Күрэхтэни икки күн ыытылынна. Онуоха 12 киниттэн састааптаах сууттуур бөлөх мөккүөрү таһаарбакка, олус сөптөөхтүк кэтээн көрдө, Яков Оконешников кылаабынай судуйуанан үлэлээтэ. Иван Оконешников уонна Егор Яковлев комментатордарынан үлэлээтилэр.

Күрэхтэни бастагы күлүн түмүгүнэн Петр Старостин, Павел Друзьянов, Семен Аммосов, Борис Строев, Дмитрий Ноев илин-калин түлүспүт эбит.

Буоллахтарына иккис күн олох атын хартыына буолла. Ол курдук, халсабайга утарылаһааччыларын барыларын хотон, 1-кы миэстэни Семен Аммосов (Сылан) ылла, иккис миэстэбэ соһуччу Андрей Пугачев (Арыылаах) таһыста, үһүс миэстэ Павел Друзьянов (Сылан) буолла.

60 киһилэ ыйааһыннаах сыарбаны 50 миэтэрэбэ диэри бириэмэтэ соһууга Семен Аммосов (бириэмэтэ - 14 сөк.47 дэх.) барыларын бырадан эмиэ кыайыылаабынан таһыста, кини кэнниттэн Петр Старостин (бириэмэтэ - 15 сөк.55 дэх.) иккис буолла, оттон Соловьев нэһилиэгиттэн Данил Николаев (бириэмэтэ - 17 сөк.60 дэх.) үһүс үчүгэй көрдөрүүнү ситистэ.

110 киһилээх бэрэбинэни ыраахха илдьиитэ Мугудай бөсөһө Платон Васильев кыайда, иккис миэстэни Чурапчы нэһилиэгиттэн Григорий Барашков ылла, үһүс бочуоттаах миэстэбэ Төлөй нэһилиэгиттэн Афанасий Сивцев тигистэ.

Күрэхтэни быһаһын тухары уопаттар олус тыһааһыннаах чабылхай киририллэри көрдөрдүлэр. Дьон-сэргэ улууспун чулуу, кыахтаах ыңчаттардаабын илэ характарынан көрөн, сүрдээбин астыннылар. Егор Афанасьевич ооньнуу садаланыабыттан түмүктэниэр диэри олорон көрдө уонна маньык күрэхтэни өссө да ыытылларыгар, санаттан-сама ааттар тахсалларыгар баарда.

Инньэ тынан, уопсай түмүккэ 300 тыһыынчалаах сэртификэти 19 очукуолаах Петр Старостин (Одьулуун нэһилиэгэ) тутан, "Кыдаала ооньнууларын" мунутуур кыайыылаабынан ааттанна. Сылан нэһилиэгин бөсөһө Семен Аммосов (22 очукуолаах) иккис миэстэни ылган, 200 тыһыынча суумалаах сэртификэтинэн наһараадаланна. Үһүс миэстэбэ тиксэн, Сылан нэһилиэгиттэн Павел Друзьянов 100 тыһыынча суумалаах сэртификат хаһаайынынан буолла.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ. Ааптар хаартыскаба түһэриилэрэ.

ФОРУМ КЫТТЫЫЛААХТАРЫТТАН ИНТЕРВЬЮ

Атырдьахыйын 16 күнүгэр Маҕаайы алааһыгар Егор Афанасьевич үбүлүөйүн чэрчитинэн «Тыа сирэ - сайдыы төрдө» өрөспүүбүлүкэтээби форум үрдүк таһымнаахтык ыытылынна. Манна өрөспүүбүлүкэ араас мунуктарыттан кэлбит кыттааччылар 10 хайысханан арахан бэйэлэрин бырайыактарын көмүскээтилэр. Хас биридди хайысха кыайыылааба салгыы Дьокуускай куоракка 1 мөлүйүүн солкубайдаах граны ыларга кирисиэхтэрэ.

Александр Атласов, СӨ тыа хаһаайыстыбатын министри:
- Егор Афанасьевич үлэһэбит сыйларыгар, өрөспүүбүлүкэни сайайбыт кэмигэр улуустарга, нэһиликтэргэ сайыннарбыт хайысхаларыгар тирэбирэн ыытыллар өрөспүүбүлүкэтээби форум буолар. «Тыа сирэ-сайдыы төрдө» форумна түөрт экспертнай хамыһыага үлэлээтэ.

Уопсай координаторынан тыа хаһаайыстыбатын министирисибэтэ буолар. Бу форумна Саха Өрөспүүбүлүкэтин 12 министирисибэтэ улахан хамыһыаҕа кириэр.

Барыта 16 улуус кыттыны ылла. 10 хайысхаба— үөрэх, доруобууа харыстабыла, тыа хаһаайыстыбата, экология, урбаан, тутуу болтурустарыгар уонна да атын хайысхаларга барыта 179 бизнэс-бырайыак көмүскэннэ. Кыттааччы алара албах буолан, түмүк таһаарарга быһаарыы таһыста.

«Тыа сирэ-сайдыы төрдө» өрөспүүбүлүкэтээби форуму инникитин да ыытар былааннаахпыт. Ол ээсэри быһып ыытыллыбыт форум хайдах түмүктээбиттэн, көдүүстээбиттэн, мань тэнэ граны ылбыт исписалистар бырайыактарын олоххо хайдах

киллэрэллэриттэн тутулуктаах.

Василина Андреева, Муома улууһа:
- Муома оройуонуттан төрдүө буолан кытта кэллибит. Икки улахан агрооскуолабыт бырайыактарын көмүскээтилэр. Ол курдук, «Үөрэх» хайысхатыгар табага сыһыаннаах көчөвэй оскуола тутунан уонна «Наука» хайысхатыгар сылаас тэпилиссэ тутунан бырайыактары өнөрбүттара. Индигирдээби орто оскуола хортуппуйу куустээхтик олордор. Үчүгэйдик үүммүт кэмигэр 24 тусунаны ыла сылдыбыппыт. Онон бу оскуола бэйэтин уонна улуунун обуроут аһынан хааччылар.

Васена Дьокуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын академиятын преподавателэ:
- Муомалар бырайыактарын научнай сайааһыһабын. Индигирдээби орто оскуоланы кытары сылы эргиччи улаппир тэпилиссэ тутунан бырайыактаахпыт. Сылаас тэпилиссэ дьон хоту улуустарга суох. Ол иһин бастагытын, оскуола баазатыгар 30 кв. миэтэрэлээх экспериментальнай былаһаакканы өнөрорго былааннаагыбыт. Хоту улуустарга сааскыттан күннэрэ үһүн буолан, үчүгэйдик үүнэн, күлүн тутар ыйтан обурсу, помидор сиэхтирин сөп. Кэнники кэнэтинэн, улаатыннарар, нэһилиэнньэбэ обуроут аһын икки төгүл чөлчөки сыанаба атыылыахпыт. Холобур, обурсу сыаната 300 солкубай буоллабына, 150 солкубай буолар.

Бу бырайыак чэрчитинэн Дьокуускайдаабы тыа

хаһаайыстыбатын академиятын учуонайдарын кытта ситимнээхтик үлэлээбит.

Илья Семенов, Амма улуунун Мээндийэ нэһилиэгэ:
- Биһиги түөрт бырайыактаах кэллибит. Бастагы бырайыакпыт— «Култуура» хайысхатыгар сыһыаннаах «Тыһынаах тыһаатыр» дьон. Ол эбэтэр оркестр оннугар, вокальнай-инструментальнай ансамблыуонна фольклорнай бөлөбү тыһаатырга киллэрэн бизрии. Иккис бырайыактыһынан «Комфортная среда» хайысхаба кыттыны ыллыбыт. Быһырынын быһахтыыр былаһааккаларбытын хаһаан ууга имири сотон ааспыт. Ону чөлүгэр түһэрээри бырайыак өнөрдүбүт. Быһахтыыр былаһааккалар ыарахан суумаба тутуллаллар. Үһүс бырайыакпыт— «Экология» тиэмэттигэр нэһилиэк сыбаалкатын күрүөтүн тутуу Маны таһынан «Урбаан» хайысхатыгар «Саха кириэппэһэ» дьон төрдүс бырайыактыһынан кыттыны ыллыбыт. Быһырынын сайыны быһа «Тыһын Дархан» киһини Мээндийэ нэһилиэгэр устубуттара. Онон усталларыгар сахалыы кириэппэһи, биллэн турар, чөлчөки матырыйаалларынан декорация быһыһынан тутуллаллар. Ону биһиги барытын хаачыстыбалаах матырыйааллары киллэрэн, туристическай бааза өнөрорго былааннаагыбыт. Туристическай баазабыт уратыта дьон— «машиннаах времени» курдук, кириэппэһи, ааспыт үйбэ сылдьар буолабын. Ол эбэтэр кирибит киһи баай, боростуой саха киһитин оруолун биһир күн, аһыах чаас ооньнуон сөп. Буойун таһаһын - сабын кэтэн, от муньах, илиминэн балыктаан, эт миһинэн, сахалыы иһиккэ- хомуоска аһаан, балаһаннарга уралаһаага хоһон сыһыһыан сөп.

Марфа ПЕТРОВА.

УЙГУ КЫҤАТА

"Чурапчы" ТХПК "Сага олох" хаһыакка ыйга биридэ тахсар анал сыһыарыыга

ОТТООҤУННА, БААҤЫНАТТАН ХОМУУР ҮЛЭЛЭРИГЭР СОРУКПУТ

Бу күнүргэ оттооһун үгэннээн турар, оттуур кэм ортого буолбут, бурдугу, обуруот астарын хомууу чугаһабыт, онно бэлэмнэни кэмэ. Чурапчытаабы тыа хаһаайыстыбатын салалтатын кылаабынай агронома Марианна Пермьякова үлэ хаамыытын билиһиннэрэр:

—Быйыл оттооһунна сорукпут 39330,0 тунна. Атырдыах ыйын 12 күнүгэ туругунан итинтэн 25023,0 тунна оттонон, былаан 63,6 бырыһыана ылылынна, график 92,2 бырыһыан топорулунна. Ходуһа 1728 киһи үлэлиир. Барыта 861 тыраахтар, 677 зэно—150 механизированнай, 527 механизированнай агаардаах баалар. Былырын бачча 24708 тунна от оттоммута, онон быйыл былырыннытан 314,5 туннанан элбэх от соботуолкалланна.

Оттуур кэмгэ өр бириэмэбэ кураан күн туран, от хаачыстыбата үчүгэй буолла. Отчуттар сыллата саҥа оборудованиелары—пресслодборщиктары, муньардары, роторнай, скоростной охордору ылынар буолан, тэтим да түргэтээтэ. Үгүстэр ходуһаларын бүтэрдилэр. Пресстэммит оту кыбыларыгар таһыммыттар элбэхтэр.

Атырдыах ыйын 15 күнүгэ оттоммотоу ходуһалары жим бадалаах оттуурун көнүллүүр туһунан улуус дьаһалтата быһаарыы ылынна. Онон күһүнү кэми таба туһанан ходуһаны хаалларбажа оттуурга турунуохтаахпыт, быйыл кыһын сыл тахсар оту таһынан эһиилгигэ хаһаанаргына үлэ барыахтаах.

Быйыл сорох алаастарга от үүнүүтэ мөлтөх, курааннаабыллар. Аны аһына турбут алаастара бааллар. Добуун сирдэргэ сымьыттарын хаалларан, эһиил сайын хаттаан үөскүүр кутталлаахтар. Итини суох онорор сыалтан хоруттаран (тараахтатан), үөһэ таһааран кыһын төһөрөр ныманы туттулуохтаах. Оттон аһынаны эмтээһин күрүөлээх эрэ сиргэ көнүллэнэр. Биричиинэтэ—сылгы, сүөһү сүһүрбэтин диэн. Күрүө иһэ эмтэммитин кэннэ 45 күн карантин биллэриллээхтээх, сылгы, сүөһү кирибэтгына ыбылы сабыллыахтаах.

Оту атыылыан бадалаах хаһаайыстыбалардаахпыт. Холобур, Афанасий Андросов, Виктор Платонов, Василий Яковлев, Егор Лукин хаһаайыстыбалара.

Ыһыы кэмигэр ытыллыбыта. Ол эрээри өр кэмгэ ардах түспөккө, үүнүү кэтэһиллибитин курдук буолбата. Эрдэ ысыттар окко анаан хомуйан эрэллэр.

„Мындабаайы“ ТХПК өрүс унуордаабы бааһыналар бэркэ үүнүлэр. „Комплекс“ бааһынай хаһаайыстыба Бөтүгүттэ, Натаһа Чарага дизн бааһыналарын (барыта 84 гектар) бурдугунан хомуйуоҕа. Мэнэ Колүйэ, Сарбай бааһыналарын (84 гектар) оттуу кэбиһизбэ. Сиилэскэ, сенажа анаан ыһыллыбыт бааһыналар кэмигэр хомуллуохтара. Бахсыга быйыл ыһыынан саҥа дьарыктанар Анастасия Шеломова, Игнатий Владимиров хаһаайыстыбалара үчүгэйдик үлэстэтилэр, салгы дьарыктанар, ыһыларын эһин кэһитинэр былааннаахтар.

Хортуоппуй, халпыыста ысыт хаһаайыстыбалардаахпыт. Кинилэртэн Мындабаайыга Данил Павлов 30 гектарга хортуоппуйу ысыта. Кини иллэрээ сыл 20 гектар, былырын 25 гектар ыһылааҕа, сыллата кэһитинэн, тизхиньикэтин, үүнүүтүн уурунар баазатын санардан, тулсаран иһэр. Быйыл 1 гектарга сүбүөкүлэ, 3 гектарга моркуоп ысыта. Амма агроэколатын иһинэн үлэлиир „Эйгэ“ лаабыр халпыыстатын үүнүүтэ үчүгэй.

Мантан күһүн оттооһунна ходуһаны хаалларбажа бурдугу, обуруот астарын кэмигэр, хаачыстыбелваахтык хомуйуу соруга турар.

ОТТООҤУН АТЫРДЬАХ ЫЙЫН 15 КҮНҮНЭЭБИ ТУРУГУНАН

№	Наһиликтэр	Зэно ахсаана, (единиц)			Бэлэмнэммит от, (тунна)			графиктан %
		барыта	итинтэн:		былаан	график быһыы-тынан	факт	
			көлө	көле-илии				
1	Алабар	47,0	11,0	36,0	1900,0	1311,0	890,0	67,9
2	Бахсы	52,0	7,0	45,0	1778,0	1226,8	885,0	72,1
3	Болтоно	35,0	6,0	29,0	1895,0	1307,6	1300,0	99,4
4	Болугур	21,0	11,0	10,0	3036,0	2094,8	1467,0	70,0
5	Кытаанах	22,0	7,0	15,0	1768,0	1219,9	1502,0	123,1
6	Арыылаах	22,0	3,0	19,0	1661,0	1146,1	995,0	66,8
7	Мугудай	42,0	13,0	29,0	2679,0	1848,5	1744,0	94,3
8	Одьулуун	37,0	12,0	25,0	3378,0	2330,8	2350,0	100,8
9	Соловьев	52,0	9,0	43,0	2486,0	1715,3	1780,0	103,8
10	Сыпан	63,0	20,0	43,0	4315,0	2977,4	2855,0	95,9
11	Төлөй	22,0	9,0	13,0	1587,0	1095,0	1149,0	104,9
12	Хадаар	53,0	9,0	44,0	1791,0	1235,8	1168,0	94,5
13	Хатылы	27,0	4,0	23,0	2104,0	1451,8	1236,0	85,1
14	Хайахсыт	48,0	8,0	40,0	1680,0	1159,2	950,0	82,0
15	Холтоҕо	58,0	11,0	47,0	3385,0	2335,7	2300,0	98,5
16	Чакыр	38,0	8,0	30,0	2271,0	1567,0	1380,0	68,1
17	Чурапчы	38,0	2,0	36,0	1616,0	1115,0	1072,0	96,1
	Улуус үрдүнэн	677,0	150,0	527,0	39330,0	27137,7	25023,0	92,2

МИНИСТРИСТИБЭ ИҤИТИННЭРЭР

Быйыл сүөһү аһылыгын бэлэмнээһингэ манньк дьаһаллар ылыллыбыттар:

Бастакытынан „О порядке предоставления иных межбюджетных трансферов из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) местным бюджетам на создание условий для устойчивой зимовки скота и лошадей“ диэн СӨ Бырабыыталыстыбатын дьаһала.

Иккинэн, СӨ Тыа хаһаайыстыбатын министристибэтин иһинэн от үлэтин сурунүүр анал ыстаап тэрилиннэ.

Үсүнүнэн, итинник ыстааптар улуустарга, наһиликтэргэ тэрилиннилэр, от үлэтэ былааннаахтык барар.

Төрдүнүнэн, улуустарга от үлэтин кыраапыга бизэргэнэ. От былаанын агаара атырдыах ыйын 8 күнүгэ туолуохтаах. Атырдыах ыйын 29 күнүгэ—былаан 90 бырыһыана. Балаһан ыйын 12 күнүгэ 100 бырыһыан толоруллуохтаах.

Басиһинэн, „Туймаада ньиэп“ уонна „Саханефтегазсбыт“ хампааньалартан уматыгы изс (соробун кэлин, уһатан төлөһөргө) ылыахтаах хаһаайыстыбалар испиһэктэрэ бизэргэтиллэн тэрилтэлэргэ барбыт.

Алтыннан, „Кэмпэндэзэитээби туус хампааньыта“ ХЭУ-ны кытары сүөһү туупун атылаһарга кэпсэти барар.

„Кыым“ хаһыат атырдыах ыйын 8 күнүгэ бириэмэтигэр.

КЫСТЫККА БЭЛЭМНЭНЭР

Болтоноҕо Дмитрий Николаевич Ефремов тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онорууга биер бастын хаһаайыстыбалаабынан биллэр. Субуруускай аатынан солхуос үгэннээн үлэлиир кэмигэр биригэдьириинэн, онтон „Өрүүнэ“ бурдугунан дьарыктанар бааһынай хаһаайыстыба үлэстэбит, бэйэтин чааһынайыгар сүөһү, сылгы ииттибит уолуттаах.

Бааһынай хаһаайыстыбаларын үлэтин тохтотон, кэлин сылгыны иитэр кэпэрэтиби тэрииммиттэрэ. Итиннэ убайа Михаил, бырааттара Сергей буолан үс хаһаайыстыба 70-ча сылгыны тулуптуттара. Билигин чааһынайынан тус-туһунан да бардаллар, бэйэ-бэйэлэригэр мэлдьи көмөлөсүһэллэр—биригэ оттууллар, сылгыларын биригэ көрөллөр-истэллэр, тутуу ыһтарга бары көмөлөөн үлэтиллэр. Ол курдук, быйыл окко кэмигэр кириэн, атырдыах ыйын саҥатыгар ходуһаларын бүтэрэн үлэлэрин түмүктээтилэр. Маныаха роторнай охордоохторо, боковой муньардаахтара, пресслодборщиктаахтара улахан оруолланна. Барыта 730-ча рулон оттоннулар. Таатта эгээрдээби отторун кыбыларыгар аҕаллылар. Кураан күннэри баттаһа күүскэ үлэлээн, отторун хаачыстыбата үчүгэй. Кыһынын отторун бэйэлэр таһыналлар.

Билигин 14 сүөһүнү иитэн туруораллар. Итинтэн 6 ыһабыыһыллар. Күннэтэ 40-чалеы кг үтү туттарааллар. Хотон эргэритинэн уонна кэһитинэр сыалтан, бу күнүргэ саҥаны тутан эрэллэр. Маһын кэрдэргэ пещозтан көнүл ылан бэлэмнээтэ. Каркаһын туруорда, үрдүн сабан данын кутта. Тутуугугар күннэтэ аймаҕа Леонид Ефремов көмөлөһөр, холлоһонун туруорууга эбии дьону үлэстэр былааннаах, кыстыгы көрсө ситэрэн үлэһэ киллэрибэ.

ЧАКЫРДААБЫ АРЫЫ АСТЫЫР СОБУОККА

Чакыр улууслугар үтү соботуопкалааһынна биер инники иһэр нэһиликтинэн буолар. Быйылгы 2019 сыл 7 ыйыгар 225,54 туоннаны ыыр былааннаахтарын 320 туоннаны ыллылар. Оттон от ыйдаабы 92,5 туоннаны соботуопкалаахтарын 113,97 туоннанан толордулар.

Манньык үрдүк ситиһиңгэ, биллэн турар, олохтоох арыы астыыр собуот үлэһиттэрин үчүгэй, таһаарылаах үлэлэрэ улахан оруолу ылар. Барыта 4 үлэһиттээх дьобус тэрилтэбэ маастарынан Татьяна Софронова Михайлова 2013 сылтан үлэтир. Лаборанынан Екатерина Александровна Филиппова, оробуочайынан Альберт Павлович Собакин сылдылар. Үлэһиттэр бары санитарнай көрүүнү график быһыытынан бараллар, собуот санитарнай туруга малды бэрэбиэркэлэнэр, ирдэбилгэ эппиэттир диэн үтү астыырга допуск (көтүл) ылаллар. Дьилэрин-уоттарын малды ыраастык туталлар. Быйыл бетон муосталаах, сана күрүөлээх былаанаакканы туттубуттар. Онон сүөһүлэр чугаһыллара, ороһоллоро тохтообут. Уот бардабына үлэлэтэр дизеллээхтэр, паровой олохтоохтор.

Үтү собуокка аҕалыыга олохтоох дьаһалтагтан анал тыраахтар туруоруллубут. Эрдэ Айаал Макаров үлэли сылдыбыт, билигин Андрей Юмшанов тыраахтарыстыыр. Куруучуттарынан Артем Елисеев уонна оскуола үөрэнээччигэ Иннокентий Бандеров сылдылар. Маастар бу уолаттары үлэлэригэр эппиэттэстэхтэр, кыһамнылаахтар диэн хайбыр.

Барыта бааһынайдардын, чааһынайдардын 62 туттарааччы баар. Сарсыарда 8 ч. 30 мүн. үтү аҕаланар, үлэлэрэ садаланар. Билигин, күнгө ортотунан, 3,8—3,9 туонна үтү туттарылар. Ордук элбэх үтү "Тоох" бааһынай хаһаайыстыба (2,8—3 сэнтиниэр), "Чакыр" бааһынай хаһаайыстыба (1,5—1,7 сэнтиниэр), "Ситим" бааһынай хаһаайыстыба (1,1—1,3 сэнтиниэр), Яков Макаров хаһаайыстыбата (1,1—1,3 сэнтиниэр), чааһынайдартан Анисия Филиппова (1,2—1,4 сэнтиниэр), Мария Кампеева (1,0—1,1 сэнтиниэр) туттараллар.

Арыы соботуугар 25, 50 бырыһыаннаах сүөгэй, арыыны онороллор. Нэһиликнээбэ атылыыллар. Арыыны 10 кг дьаапыка бэлэмнииллэр. Ону "Чурапчы" ТХПК нэһиликэбэ биридэ кэпэн тизээн барар.

Оборудованиелар кэм ирдэбиллэнэн санардыллар. Ол курдук, быйыл 20 кыраадыска диэри сойугар морозильник ылыммыттар. Атын да тизиньикалар—маслосбойка, охладитель, пастеризатордар, о. д. а. бааллар.

Үтү туттарааччылар арыы сыабын үлэһиттэрин хайдылар, дьонноро-сэргэлэрэ дохуоттаах буолалларын иһин кыһамныларын иһин махтаналлар.

ҮТҮ СОБОТУОПКАЛААҤЫН СЭТТЭ ЫЙ ТҮМҮГҮНЭН

Нэһиликтэр	Былаан 2019 г	отчуоттуур ый 2019 сыл						тохсунньу - от ыйа 2019 сыл				
		бэс ыйа		(- +) туонна	в %	Закуп 2018г	2019г к 2018 г	былаан	факт	(- +) туонна	Закуп 2018 г	2019г к 2018 г
		былаан	факт									
Алабар	395	79,4	83,423	4,04	123,5	88,55	-5,13	193,28	242,55	49,27	238,27	4,28
Бахсы	361	72,6	90,679	18,06	159,3	85,67	5,01	176,84	249,59	72,75	205,38	44,21
Болтоно	327	65,7	54,214	-11,52	85,0	47,08	7,13	159,19	113,89	-45,30	95,59	18,30
Болугур	686	137,9	116,303	-21,60	78,8	113,49	2,81	335,27	265,99	-69,28	282,58	-16,60
Арыылаах	288	57,8	64,668	6,88	120,0	63,27	1,39	140,75	160,07	19,32	149,48	10,59
Кытаанах	249	49,9	54,449	4,51	120,4	55,11	-0,66	121,48	124,88	3,40	113,04	11,84
Мугудай	474	95,2	102,199	7,00	122,2	108,94	-6,74	231,03	247,51	16,48	255,86	-8,35
Одьулуун	711	142,8	135,050	-7,78	102,3	128,00	7,05	346,61	318,64	-27,97	331,86	-13,22
Соловьев	522	104,9	125,355	20,49	148,9	117,31	8,04	255,38	354,71	99,33	323,10	31,61
Сылан	806	161,9	174,455	12,61	122,5	162,33	12,12	393,78	407,29	13,51	371,31	35,98
Төлөй	349	70,1	67,322	-2,74	110,3	69,20	-1,88	169,51	175,97	6,46	176,72	-0,75
Хадаар	383	77,0	100,45	23,42	157,1	101,30	-0,85	187,30	244,19	56,89	237,66	6,52
Хатылы	399	80,1	67,6	-12,44	102,3	60,51	7,16	194,51	187,37	-7,14	161,71	25,65
Хайахсыт	308	61,8	69	8,07	118,2	73,65	-3,76	150,57	162,03	11,46	154,74	7,29
Холтобо	615	123,6	117	-18,24	98,3	104,16	1,23	300,13	249,79	-50,34	241,44	8,35
Чакыр	461	92,5	108,14	21,44	137,0	108,14	5,84	225,54	320,07	94,53	285,84	34,23
Чурапчы	293	58,9	45,46	-13,11	80,1	45,46	0,33	142,63	104,95	-37,68	101,45	3,50
Улуус үрдүнэн	7627	1532	1532,19	39,11	1985,9	1532,19	39,11	3723,80	3929,47	205,67	3726,04	203,44

2019 сылга 7627 туонна үтү соботуопкалааһынна биер инники иһэр нэһиликтинэн буолар. Быйылгы 2019 сыл 7 ыйыгар 225,54 туоннаны ыыр былааннаахтарын 320 туоннаны ыллылар. Оттон от ыйдаабы 92,5 туоннаны соботуопкалаахтарын 113,97 туоннанан толордулар.

От ыйыгар 1532,2 туонна үтү соботуопкалааһынна биер инники иһэр нэһиликтинэн буолар. Быйылгы 2019 сыл 7 ыйыгар 225,54 туоннаны ыыр былааннаахтарын 320 туоннаны ыллылар. Оттон от ыйдаабы 92,5 туоннаны соботуопкалаахтарын 113,97 туоннанан толордулар.

аннаахпыт. Итинтэн 7 ый түмүгүнэн 3723,80 туонна үтү ыыр былаан 3929,47 туоннанан, ол эбэтэр 205,67 инээби көрдөрүүтүнэн 203,44 туоннанан элбэх. Ордук үчүгөйдик Соловьев, Чакыр, Бахсы, Хадаар нэһиликтэрэ элбэхтэринэн болуугар, Холтобо, Хатылы, Болтоно нэһиликтэрэ буолаллар.

ан 1571,30 туоннанан, ол эбэтэр 39,11 туоннанан аһара толорулунна. Хадаар, Чакыр, Соловьев, Бахсы ээктэринэн Болугур, Холтобо, Хатылы, Болтоно нэһиликтэрэ буолаллар.

Суруйааччы Василий Яковлев торообутэ 85 сылыгар

«ТОЙОН КЫЫЛ» КИИНЭ ААН ДОЙДУГА ААТЫРДА

Киинэ ускуустубата аан дойдуга сайдыбыта биир үйэттэн быдан ортоҕо. Били хаһан эрэ улуу дин сүгүрүйэр, сир үрдүгэр Өктөөл өрөбөлүүссүйэтин тэрийэн, аан маннай сэбизскэй былааһы олохтообут В.И. Ленин «из всех искусств самым важным является кино...» диэбитигэр дылы, киинэ киһи аймах олоҕор суолтата олус улахан.

Кытайга, Арасыйга иһигэр Эссентукига, Светлогорскайга, Сахалинга, Чукоткага, Иркутскайга, Архангельскайга уо.д.а сирдэргэ кыттан барыларыгар хайҕаммыта Онон бу киинэ Саха сирин эрэ буолбакка, Бүтүн Арасыйга эбэ хотун киинэ ускуустубатын ситиһиэтэ диатахха омоннааһын буолбатах.

Оттон «Тойон Кыыл» киинэ биһиги, чуралчылар, киэн туттар суруйааччыбыт В.В.Яковлев «Тэннэ кырдыбыт тэнкэ тиит» диэн философскай хабааннаах, олус дириг ис хоһоонноох кэпсээнигэр олобуран оноһуллан, аар-саарга аатырбыта биһигини барыбытын өссө тогул үөрдэр, киэн туттуу изийитин үөскэтэр.

Киинэ режиссера – Эдуард Новиков, иккис режиссер – Любовь Борисова, сценарист – Семен Ермолаев-Сизн Мунду, продюсердара Дмитрий Шадрин, Прокопий Иванов, оператор-туруорааччы Семен Аманатов, промоутер-продюсер – Сардаана Саввина.

Оттон сүрүн оруоллары Хангалас улуунун 2-с Дьөлпөн норуот тыһаатырын артыыһа, ор камна суолларынан үлэлээбит, 73 саастаах Степан Петров уонна Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх артыыһа Зоя Полова сонньуулар.

Киинэҕэ Василий Яковлев

«Тэннэ кырдыбыт тэнкэ тиит» диэн кэпсээнигэр түн тайбаҕа эмээхсининэн буган олорор кырдыбас балыксыт ыал олоҕо-дьаһаҕа ойууланар. Биир үтүө күһүмү күн ынырыллыбатах амырын ыалдыт (хотой) буулуур. Уу нуурап олохторун таннары аргитэн аймыр. Ол да буоллар кэлин бодоруһан, кыһынны тымныыттан аһынан балаҕаныгар киллэрэн, кэргэннэһэн бэйэ-бэйэлэригэр үтүөнү үтүөнөн хардарсан кыстыылар. Бу туһунан ааптар Василий Яковлев олус диригник, итэҕэйиилээхтик Тойон кыыл уонна балыксыт ис эйгэлэрин, хардарыта уустук сыһыаннарын арыян, дьохуннаах кэпсээни суруйан хаалларбыт.

Дьэ ону Сизн Өкөр (Семен Ермолаев) ааран, сөрү диэн сөбөн, бу уус-уран айымньыны киинэ онорорго баҕа санаатын ааптарга Василий Яковлепка этэн, тыыннааҕар олох өрдөөбүтэ көнүл ылбыт. Ол эрэри оччолорго, будулҕаннаах 90-с сылларга, үп-харчы көстүбэттинэн, бу баҕа санаа кыаллыбатах.

Дьэ ону, былырын, 2018 сыллаахха режиссер Эдуард Новиковтын дьобус кэлэктиип түмсэн олоххо киллэрэн, киинэ окорон таһааран аан дойдуга тийэ аатыраллар, соһуталлар, үөрдэллэр.

Ол тынан баран, кырдыгынан

этэххэ, ким даһаны итинник аатырыа дии санаабатахтара буолуо. Онон сизтэрэн, үбэ-харчыта кырымчык буолан устааччылар элбэх кыһалҕаны көрсүбүттэр. Ол иһин режиссер Э. Новиков бүтэһик түһүмэһэр үлтэрэ тийбэккэ, Василий Васильевич оҕдообото Клара Трифоновнаттан аймахтар харчынан көмө онороллоругар көрдөспүт. Онуоха Клара Трифоновна оҕолорунуун уонна биһиги, чугас аймахтар, көмөлөөн уу харчынан көмө онорбулут. Онуоха эбэн, мин 2017 с. улуус киинигэр буолбут түмүктээһиннээх Бырабыталыстыба отчуотугар бу киинэ туһунан кэпсээн туруорсуум түмүгүнэн улуус дьаһалтата бу киинэ уһуллуутугар 100 тыһ солк. көмөлөһөргө быһаарбыттара.

Онон биһиги, Чуралчы дьон-сэргэтэ уонна аймахтар, бу «Тойон Кыыл» киинэ аан дойдуга тийэ аатырыытыгар бэйэбит сэмэй кылаалпытын киллэрбиппит диэн этиэх кэриннээхпит. Ону таһынан биһиги, чуралчылар, биир дойдулаахпыт инженер-мелиоратор В.В.Яковлев биһиги оройуону уулааһынна элбэх быһыттары, сийгирдэр систиэмэлэри онорторон сүүнэ кылаатын киллэрбитинэн уонна элбэх суруйууларын таһынан бу анаардас «Тэннэ кырдыбыт тэнкэ тиит» кэпсээнинэн оноһуллубут Саха киинэтин аан дойду таһымыгар тахсыбыт «Тойон Кыыл» киинэнэн киэн туттуохтаахпыт.

Василий Васильевич Яковлев анаардас бу биир дьонун кэпсээнинэн уһуллубут «Тойон Кыыл» киинэтинэн киһи аата саха киинэтин, уус-уран литэраттирэтин устуоруйатыгар үйэлэргэ умнуллубаттыы хаалара саарбаҕа суох.

Онуоха кини «Мин аатым» диэн кылгас хоһоонуттан кэнники 4 строкаларын өйдөтөн ыһаахха.

Мин кыһалпыам суоҕа
Мин туспунаан дьон дьүүлүгэр
Мин оннубар кыһалла хаалыаҕа,
Мин аатым күн сиригэр.
Кырдык, саха омуга, саха тыла
орго дойдуга тыыннаабын тухары
киһи туһугар кини аата курууҕа
кыһалла туруоҕа! Ол иһигэр бу
сахалары аар-саарга ааттаппыт
«Тойон Кыыл» киинэ.

Уйбаан ПОНОМАРЕВ.

Оттон биһиэхэ Саха сиригэр, атыттарга холоотоххо, киинэ сайдыыта бухатын кыһыл оҕоҕо тэннээх, саҕаламмыта аҕыйах уонча сыл буоллаҕа. Ол иһин саха киинэте аҕыйах сылынан аан дойдуга аатырыа диэн ким даһаны түһээн даһаны баттаппатаҕа, ыралана да санаабатаҕа эбитэ буолуо.

Ону баара, былырын, 2018 сыл ууус устар 26 күнүгэр «Сахафильм» хампаанньа «Тойон кыыл» («Царь птица») киинэте Москубатааҕы норуоттар икки ардыларынааҕы 40-с үбүлүөйдээх киинэ бэстибээлигэр Гран-при хаһаайына буолан «Золотой святой Георгий» бириискэ тиксибитэ. Ону таһынан бу киинэ ити бэстибээлгэ Киинэ кулууптар федерацияларын дипломунан уонна норуоттар икки ардыларынааҕы киинэ-кириитиктэр бириистэринэн наҕараадаланан, Саха сирин дьонун барытын соһуллута, үөрдүбүтэ.

Сөбүмэр ситиһии! Бу Москубаҕа буолбут улахан, үбүлүөйдээх бэстибээлгэ аан дойду 14 тас дойдуттан – Турцияттан, Италияттан, Новай Зеландияттан, Норвегияттан, Францияттан уо.д.а. сайдыылаах дойдудартан, биллэн турар, кыайдарбыт диэн талан-талан бастын киинэлэрин аҕаллалтара. Эмиэ, ону баара... хаар-муус дойдуга олорор, үгүс тас дойдудар омуктара төрүт да билбэт, баара-суоҕа мөлүйүөн да анаарын кыайбат ахсааннаах сахалар киинэбит ити үлүгэр улахан күрэххэ Гран-прини таһынан өссө икки сүрүн бириискэ тиксибитэ, кырдык, олус соһуччу уонна Саха сирин дьонун барыбытын үөрдүбүт сөбүмэр ситиһии буолбута саарбахтаммат.

Итини таһынан «Тойон Кыыл» киинэ баара-суоҕа биир сыл иһигэр аан дойду 20-чэ дойдударын, куораттарын киинэ бэстибээллэригэр, көрүүлэригэр кыттан, араас бириистэргэ, номинацияларга тиксибитэ даһаны бу киинэ сир-дойду аайы биһирэммитин бэлиэтэ буолар.

Ол курдук, «Тойон Кыыл» Казахстанга, Канадаҕа, АХШ-ка, Польшаҕа, Австралияҕа, Индияҕа,

